

CD KLASSIEK

Celloconcerto's
Antonio Vivaldi

De naam van Antonio Vivaldi (1678-1741) is onlosmakelijk verbonden met de beroemde cyclus *Quattro Stagioni* of *De Vier seizoenen*. Maar de 'rode priester' schreef ook 27 concerto's voor cello. Dat was opmerkelijk, want tot zijn tijd was dit instrument meer in gebruik als basso continuo dan als soloinstrument. Vivaldi werd een vernieuwer voor de cello en leverde zelfs enkele sonates voor het instrument af.

Samen met de Akademie für Alte Musik Berlin brengt de meermaals onderscheiden Frans-Canadese cellist Jean-Guihen Queyras ons niet minder dan acht concerto's van Vivaldi, een programma dat hij vorig jaar ook in de Singel speelde. De Akademie für Alte Musik Berlin ontstond in 1982 in Oost-Berlijn, nog onder het communistische bewind. Van in die tijd dateert een samenwerking met onze landgenoot en barokspecialist René Jacobs.

Na de val van de Berlijnse Muur ontpopte het ensemble zich tot een succesvol geheel dat de strenge muzikale discipline van Oost-Europa op de West-Europese podia bracht. Gespecialiseerd in de muziek van de achttiende eeuw heeft de Akademie sinds 1994 een

exclusiviteitscontract met Harmonia Mundi. De voorbije jaren ontstonden vele opnamen, vooral van Bach en Telemann, maar ook Vivaldi klinkt bij hen ongemeen pittig en vlot.

Op deze opname staan ook twee sinfonia's van Antonio Caldara (1670-1736), een tijd- en stadsgeenoot van Vivaldi. Die werd niet alleen net zoals hij in Venetië geboren, maar stierf evenzo in Wenen, de muzikale hoofdstad van die tijd. Het verschil was dat Vivaldi in de Oostenrijkse hoofdstad in armoede en vergetelheid overleed, terwijl Caldara een post had aan een van de rijkste hoven van Europa. Veel later werd Caldara vergeten en Vivaldi overladen met roem, al gebeurde dat laatste pas aan het begin van de twintigste eeuw.

Caldara trad eerst in Barcelona in dienst van Karel van Oostenrijk, de vader van keizerin Maria Theresia, maar op dat moment slechts troonpretendent. Later verhuisde Caldara als operacomponist naar Rome, en vanuit de Heilige Stad naar Wenen waar hij vanaf 1716 het keizerlijke Hof diende als componist van vooral oratorio's en opera's. De twee werken op deze schijf dateren respectievelijk uit 1730 en 1731, zijn Weense periode dus. (EDS)

Antonio Vivaldi, *Cello Concertos*, Jean-Guihen Queyras (Violoncello) en de Akademie für Alte Musik Berlin met Georg Kallweit (Solovioline), Harmonia Mundi HMC902095, 22,50 euro

TIJDSCHRIFT

Geweld en religie
Trajecta

De middeleeuwen leeft in onze beeldvorming voort als een tijd waarin geweld doodnormaal was: kruistochten en veldslagen, de strijd tussen ridders onderling en bloedige opstanden van steden. Vaak wordt gedacht dat de Kerk daartegen nauwelijks protesteerde. Niets is minder waar.

Trajecta. Religie, cultuur en samenleving in de Nederlanden laat de Nederlandse historicus A.G. Weiler aan het woord over Arnold Gheylouven, kannunik van de priorij van Groenendaal bij Brussel. Hij schreef een moraaltheologische boekje ten behoeve van priesterstudenten, waarin hij het ook had

over de toelaatbaarheid van duellen, toernooien en oorlogen.

Duellen, in die tijd gebruikelijk als juridische vorm van wraak, achtte Arnoldus ontoelaatbaar. Wie deelnam of assisteerde beging een zware zonde.

In 1130 waren toernooien reeds door het concilie van Clermont verboden. Een dodelijk gewonde ridder kreeg wel de genademiddelen van de Kerk, maar mocht niet in gewijde aarde worden begraven. De voornaamste reden was dat geweld hier misbruikt werd. Een ridder die een ander zelfs per ongeluk tijdens een steekspel doodde, was schuldig aan moord.

Over oorlog was men dan weer genuanceerder: er was verschil tussen een rechtvaardige en een onrechtvaardige oorlog. (EDS)

Trajecta, Postbus 9100, NL-6500 HA Nijmegen. een los nummer kost 10 euro.

BOEK OPVOEDING

Zoon met autisme
Eva Van der Linden

Twee broertjes spelen in de zandbak in het park, vijf en drie jaar oud. Verderop ziet de oudste twee zusjes spelen. Hij observeert hen, duwt dan zijn broer in hun richting. „Kijk, daar zijn de kindjes.” Waarop de jongste de meisjes aanspreekt en de oudste toekijkt.

„Mijn zoon wil maar al te graag contact met anderen, maar weet niet altijd hoe hij het precies

moet aanpakken. Dat heeft hij zelfs met vriendjes”, vertelt mama Eva Van der Linden. Iets meer dan een jaar geleden kreeg haar oudste zoon de labels 'autisme' en 'aspergersyndroom'. Voor het levenslustige maar rake boek *Zoon met een gebruiksaanwijzing* verzamelde ze enkele tientallen anekdotes over het alledaagse leven in haar gezin.

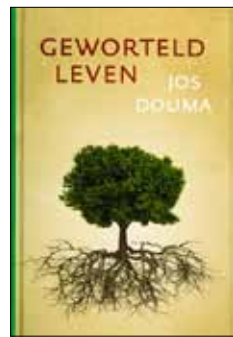
Sommige eigenlijk heel gewone situaties vindt de jongen vreselijk griezelig. Hij slaapt naar eigen zeggen altijd met zijn ogen open. De ogen sluiten is immers eng. En slapen op zich eigenlijk ook want „dan vergeet hij dat hij in zijn bed ligt.” Heeft kleine broer dan weer een pleister op zijn rug, dan wil grote broer niet bij hem in bad, want met bloed wil hij niet in aanraking komen.

Bij de aparte manier van denken van haar zoon en zijn extreme reacties voelt Van der Linden zich geregeld treurig of machteloos. Ze schrijft echter met humor en tederheid en blijft ook altijd het slimme, lieve en vrolijke kind in haar zoon zien.

Andere ouders van kinderen met autisme kunnen uit sommige anekdotes ook zeker iets opsteken. Van der Linden maakt bijvoorbeeld samen met haar zoon lijstjes met pictogrammen over dagelijkse gebeurtenissen. Wanneer de jongen snapt dat een knuffel en kus wel degelijk bij het bedtijdrutueel horen, knuffelt hij zijn moeder voor het eerst terug. (JVH)

Eva Van der Linden, *Zoon met een gebruiksaanwijzing. Over mijn kleuter met autisme*, Houtekiet, Antwerpen/Utrecht, 2012, 110 blz., 14,95 euro

BOEK SPIRITUALITEIT

Verlangen naar Jezus
Jos Douma

Jos Douma, dominee van de gereformeerde Kerk in Haarlem en docent spiritualiteit aan de evangelische theologische opleiding in Heverlee, heeft reeds meerdere titels op zijn actief.

Daarbij is zijn taal ook voor katholieken best verstaanbaar.

In dit beknopte boekje, minder dan zestig bladzijden dik, legt hij uit wat voor hem spiritualiteit is. Dat is geen vage definitie. Centraal staat bij hem het idee dat in het verlangen naar Jezus zijn tegenwoordigheid te ervaren is.

Spiritualiteit is leven in de Geest van Jezus. Dat spiritueel leven komt niet vanzelf tot stand: je moet je er bewust op toeleggen en op zoek gaan naar middelen en manieren om te oefenen. Dat kan Bijbellezende zijn of bidden, maar net zo goed je dienstbaar opstellen.

Douma droomt van een spirituele Kerk waar je de rust en de ruimte vindt waar je naar op zoek bent, en waar je merkt dat elke ontmoeting en elke samenkomst je inspireert en ondersteunt in

je leven met God. Hij stelt echter vast dat het leven in de Kerk ook al te vaak verschaald is en veeleer een ervaring van vervreemding.

Kerk speelt voor de auteur in de spirituele groei een wezenlijke rol. „Veranderingsprocessen lopen altijd via mensen die veranderen, die zich mee laten nemen in het dynamische werk van de Geest van Jezus. Jij kunt behoren tot die mensen die God gebruikt om in de Kerk een verschil te maken.” (EDS)

Jos Douma, *Geworteld leven*, Kok, Kampen, 2012, 62 blz., 7,95 euro

BOEK GESCHIEDENIS

De laatste getuigen
Herman Vandormael

Herman Vandormael is historicus en ereconservator van het kasteel van Gaasbeek. Hij schreef eerder al een boek over ondergedoken joodse kinderen, waarin hij zestig getuigen aan het woord liet. Nu vertelt hij het verhaal van het concentratiekamp Theresienstadt, aan de hand van ervaringen van de laatste overlevenden, die in de jaren veertig jong en kind waren.

De vestingstad Theresienstadt (in het Tsjechisch Terezin) werd op het einde van de achttiende eeuw gebouwd door de Habsburgse keizer Jozef en vernoemd naar zijn moeder Maria-Theresia.

Vanaf het begin van de Tweede Wereldoorlog werd de kleine vesting van de stad door de Gestapo gebruikt als hoofdkwartier en gevangenis. In 1942 werd de grote vesting, ongeveer de volledige stad, ontruimd. De Tsjechische bevolking werd verjaagd en de stad werd één groot joods getto.

Niet minder dan vijftigduizend joden kwamen de stad opvullen. Eerst waren het mensen uit Tsjecho-Slowakije, later uit heel bezet Europa. De stad werd gepresenteerd als een geschenk van Adolf Hitler en kreeg in naam een joods zelfbestuur. Aanvankelijk was de stad bedoeld voor een joodse 'elite': bejaarden, mensen uit gemengde gezinnen en joodse oud-strijders van de Eerste Wereldoorlog. Zij waren allen vrijgesteld van deportatie naar het oosten, lees de vernietigingskampen. Toch werden ook vanuit Theresienstadt duizenden mensen naar Auschwitz gestuurd. Daar werden ze meestal meteen vergast.

Aan de hand van de getuigenissen schetst Vandormael het leven in het kamp, dat getekend werd door slechte huisvesting en honger. De meerderheid van de 15.000 kinderen die er woonden, kwam van ontbering om. Slechts

enkele honderden overleefden. Tegelijk kende de stad een heus cultureel leven.

De jodentransporten gingen door tot begin 1945, luttele weken voor de val van het Derde Rijk. Een vreemde wending was dat de SS'ers op 3 februari 1945 nog twaalfhonderd gevangenen naar Zwitserland lieten vertrekken. Op 6 april leidde Adolf Eichmann, dé architect van de jodenvervolgung, een delegatie van het internationale Rode Kruis rond in de stad. Tot het einde hielden de nazi's de schijn op.

Pas op 8 mei drong het Rode Leger het kamp binnen, waar ze 17.500 uitgemergelde gevangenen aantreffen. (EDS)

Herman Vandormael, *Kinderen van Theresienstadt. De laatste overlevenden van het concentratiekamp getuigen*, Lannoo, Tiel, 2012, 222 blz., 22,99 euro